

JANUARO-MARTO 1976 . N° 245

ISSN 0048 5489

Ca dokumento esas enretigata da Ronald Bijtenhoorn
www.bijtenhoorn.nl

PROGRESO

Progreso fondesis da Profesoro Louis Couturat,
Collège de France, en 1908. Ol konsakresas a la
propago, a la libera diskuto ed a la konstanta
perfektigo di la Linguo Internaciona. Progreso
editesas kom la oficala organo di la

UNIONO POR LA LINGUO INTERNACIONA

(IDO - ESPERANTO REFORMITA)

UNIONO POR LA LINGUO INTERNACIONA

LANDAL REPRESENTERI

Por sendar la yarala kontributo od abonar Progreso, on povas pagar en nacionala pekunio al sequanta landal reprezenteri:

<i>Andora:</i>	Robert Castello, Ido-Konsul-Servo, carrer Alsinaret 2, 1°, 2°, <i>Andorra-la-Vella</i> (Pyr.)		
<i>Anglia:</i>	Tom Lang, ILS kasero, 18, Lane Head Rise, Staincross Common, Mapplewell, <i>Barnsley</i> , South Yorkshire, S75 6NQ Nik Ap Gawain, 20A, Persehouse St., <i>Walsall</i> , Staffs, WS1 2AS (libri)	£	2.50
<i>Belgia:</i>	Jacques Bol, 80, Chaussée des Gaulois, 1300 <i>Wavre</i> , Check-Nr. 000-0748184-23	bfr.	225.—
<i>Francia:</i>	Roger Moureaux, prof., F-39320 <i>St-Julien-sur-Suran</i> (Jura), postcheko-konto 32683-N <i>Dijon</i>	fFr.	25.—
<i>GDR:</i>	Günter Anton, Bahnhofstrasse 5, DDR 4371 <i>Elsnigk</i> (Köthen)		
<i>Germania:</i>	Alfred Neussner, Rönnebergstrasse 15, 1 <i>Berlin 41</i>	DM	15.—
<i>Japonia:</i>	Sato KOZI, Yanagidani-machi 14-27, <i>Nagasaki-Shi</i> , 852	Yen	150.—
<i>Nederlando:</i>	W. J. Visser, Amstel 113, <i>Amsterdam NL 1004</i>	Fl.	15.—
<i>Oceania:</i>	Sno Larch T. Brade, Solomon's Pool, <i>Kurrajong</i> , NSW 2758, Australia		
<i>Polonia:</i>	Mirosław Wiechowski, Al. Wyzwolenia 9 m. 35, 00-572 <i>Warszawa</i>		
<i>Suedia:</i>	Sigvard Brunnstedt, Lennngrensgatan 3, 781 00 <i>Borlänge</i> Laila Svensson, Furugatan 10, 343 00 <i>Älmhult</i>	sKr.	25.—
<i>Suisia:</i>	Sno Cl. Kreis-Schneeberger, 57, Avenue de Champel, 1206 <i>Genève</i> (Suisia)	sfr.	15.—
<i>USA:</i>	vakanta (pos morto di Carl A. Rostrom)	Doll.	5,50
<i>USSR:</i>	Boris Marecheck, 11 Per. Jukovskiy 20, USSR CCCP 72011 <i>Frunze 11</i>		

Januaro-Marto 1976 . No 245

L'IDO-RENKONTO INTERNACIONA EN SAINT-NAZAIRE

L'Ido-renkonto internaciona en Sant-Nazer atraktis l'atenco dil journalisti; ja aparis granda artiklo en jurnali importoza dil regiono, exemple en «Presse-Océan» e «L'Eclair», dil 29/30 novembro 1975, kun la fotografuro di nia sdo Lui Pasko en sua salono, la riprodukto di la kolombo idista, «Amikala korespondo semas paco en mondo» e riprodukto en Ido de letro da Henry Jacob, prezidanto dil ULI a Lui Pasko. Yen ca artiklo partale rezumita:

*Del 20a til 24a di junio 1976, la Idisti dil tota mondo
interrenkontos en Saint-Nazaire*

«Se la omna kerli di mondo, interklemante sua manui, parolus sama linguo, olta dil interkompreno, dil frateso...

Existas Nazareano, sioro Louis Pascau, habitanta ye Republiko-strado, qua kredas to, kun granda sentemeso. Lu intencas assemblar en Sant-Nazer delegitaro internaciona de Idisti. Ol kompozesos da: Angli, Germani, Suedi, Nederlandani, Suisi, Hispani, Poloniani, Rusi, Japoniani, Rumani.

Pri sro Pascau, ne existas frontieri. Lua korespondanti en la tota mondo esas multa, danke ca vehilo dil kontakto e dil penso, qua esas Ido.

Ido, di qua esboshuro unesma esis propozita dal matemati-kisto e linguisto franca Louis Couturat a la delegitaro internaciona, assemblita en Paris ye junio 1907, esas la verko kolektiva di sep linguisti poliglota: de Beaufront, Couturat, Jespersen, Lalande, Lorentz, Ostwald, Pfaundler, qui, dum ke li agnoskis la valoro di Esperanto, opinionis kom bona, enduktar kelka retushi, skope plu granda simpleso e plu bona eufonio.

Manu-libro 16 grama

La omna literi pronuncesas, tale ke la linguo parolata e la linguo skribita esas identa. Singla litero pronuncesas sempre same. La omna verbi konjugesas sama-maniere.

Singla vorto esas formacita de la radiko maxim uzita en la lingui europana e slava, a qua adjuntesas prefixi e sufixi preciza, qui nuancigas olia signifiiki. (Oportas dicar ke, pri lia selekto, la populo latina esas favorita.)

Gramatiko esas kontenita en un paginedo, konjugo en kin linei, la manu-libreto pezas 16 grammi. Tale la obstaklo gramatika, qua tante komplikas la lingui tradicionala, esas eskartita pos exameno kelka-hora, t. e. pos un semano, po un horo singla-die. Pri vortaro, on quik familiareskas kun ol e la uzo dil vorto-libro ne tardigas longatempe la facileso lektar e skribar irga texto en Ido.

Quik de la unesma dii, debutanto esas kapabla sendar en diversa landi post-karti ilustrita e balde recevar altri kambie, qui instruktas lu pri folklori, kustumi, peizaji, monumenti fora. Komprenible, Ido esas anke fonto ne-exhaustebla por la filatelisti. Ol asekuras la voyajero pri aceptesor amikale en ta o ca lando estala o westala, quan lu deziras vizitar.

Pluse, kad ol ne esas la moyeno maxim bona por plu-larjigar onua mento, nihiligar la prejudiki, helpar inter-komprenado, helpar la deziro di paco en mondo?

Linguo universalala

La maxim anciena dil Idisti, advokato germana 96 yara, Dro Kuntz, rezumas bonege la afero per ca frazo konciza: «Nulu povas lernar omna lingui; irgu povas lernar un linguo universalala.»

Ye nia epoko voyajema, por la aferi, por plezuro, por laboro, on darfas astonesar pri ke l'ideo di linguo universalala ne difuzesas. Ve! la kozo maxim simpla e maxim evidenta esas ofte la maxim desprizata.

Uli objecionas ke l'angla komprenesas omna-loke. Ma por parolar ol korekte, necesan esas studiir ol dum tempo pasable longa. Ni agnoskez, prefere, ke ni deformas ol senkompate, exter Anglia; de lo rezultas multa kontre-senci e falsa interpreti, ulfoye danjeroza.

Cetere, ultre ke la uzo di linguo tradicionala naskigas che la stranjero ula koncio di inferioreso, qua jenas la diskuto, rezultas de lo hegemonio kulturala ne-konciliebla kun la volo di ne-dependeso e di yur-egaleso, pri qua ostentas irga stato, mem maxim mikra.

Nun Europa esas ye la jorn-ordino. Til nun, on volis konstitucar ol per moyeni nur ekonomiala, e por skopi ekonomiala. Regretinde, la profiti financiala des-unionas, plu ofte kam li unionas. On devus de nun, probar «fuzar» Europa en sama «kruzelo» intelektala, qua linguo komuna expresus komplete. E per ca linguo, qua esus pose volunte adoptita da la cetera kontinenti, Europa aparus en mondo, kom iniciero e guidero:

Kompreneble, ne intencesas supresar la linguo patrala, ma kontree, salvar ol. Suficas audar ye televiziono, eminenta stranjeri par-deformar la franca linguo, por dezirar ke li povez relatar kun ni per altra moyeno. Pri la erori dil kompatinda interpretisti, me ne esos suficante kruela, por lin aludar longe. François Coppée ja predicabis lo: «Linguo helpanta, per sua difuzo prezervos la lingui nacionala kontre la interpenetrado qua alteras oli, singla-die pluse.»

Mem versifado

Multa pedanti timus desestimesar pro uzar linguo helpanta, kondamnita kom artificiala. Kad la omna lingui ne esas artificiala? Se esus posibla, ke linguo esez naturala, quoniam la omna homi havas boko cirkume sama-forma, quale explikar ke ca linguo ne esus komprenita omna-loke sur nia planeto? Qua utileso havus gramatiki e vorto-libri? Pro quo esus necesa docar ad infanto la linguo di sua patri?

Ne esas rara ke la adepto di linguo helpanta (lu konsakrez su ad ol, sive kom ludo, sive pro kuriozesos, sive pro konvinkeso, konsideresas agar to, pro ke lu ne povus lernar ed apreciar linguo richa literaturale. Ca kredos igesas da la naiva ne-savo ke maxim multa idisti esas poliglotti, e ke exemple, mortinta Marcel Pesch, qua esis sekretario interpretisto che la Federuro dil Nacioni (F: SDN, E: League of Nations, D: Völkerbund), che la Organizuro dil Nacioni Unionita (F: ONU, E: UNO, D: VN), e che UNESCO (Organizuro dil Nacioni Unionita por Edukado, Cienco e Kulturo), savis dek-e-tri lingui ed esis redaktanta vortaro Ido-japona kande morto interruptis lua laboro.

Tala kredos vidigas anke la ne-savo ke la linguo di Homero ne havis literaturo ante ilu, e ke la libri en franca linguo esis tre poka (se mem li existis) en biblioteki ante la Kansono di Rolando.

Nam (mem se lo semblas paradoxa), quankam Ido esas linguo raciozoza, ol ne mankas gracio, charmo e poezio. Lua konsonanci, qui kelke similesas olti dil hispana ed itala lingui, esas tre agreabla. La acento tonika sur la prelasta silabo, posibligas versifado metrala, ye la maniero greka e latina. Ja multa poeti idista «jonglis» per daktili, spondei, trokei, amfibraki, ec., tala Quarfood, Richardson, Ucela e mult-altri.

La advokato belga, Andreas Juste, ganis dufoye la medalio ora, danke poemi en Ido, en konkurso poeziala internaciona, plura-lingua, organizita da la revuo *Momentum* (Momento) en Suisia.

Mem plu remarkinda: olua parenteso kun la precipua lingui europana posibligas ad Ido, iniciar mem la profano pri la komparo linguistikala di ca omna lingui. *Trad. ad Ido da R. M.*

Ek la jurnali *Presse-Océan* No 11284 dil 29 novembro 1975, Nantes e *L'Eclair* No 9412 dil 29 novembro 1975, Nantes (pagino 9).

Ni laudas e ni gratitudas la jurnalisto, auctoro di ca ecelanta artiklo.

PROGRAMO

- Sundie 20a** – Por la parto-prenonti pia:
Mesi katolika til II, 30 kloki sive en moderna kirko Saint-Gohart – Boulevard de la Renaissance.
Sive en kirko anciena Saint-Nazaire – Avenue du Général de Gaulle.
Oficio protestanta yel 10,30 K. en templo – rue d’Anjou.
15,30 K. retrovesko en hotelo Select-Terminus.
Elekto a Prezidonto e secretario.
18 K. Seposible, promenadeto ad maro proxima.
- Lundie 21a** – 9,30 K. kunsido en la konfer-salono – Propago: experienci e rezult aji – Objecioni maxim ofta dal skeptiki od indiferenti – Propago che Espistaro – Kunscribo en lingui tradicionala ad UNESCO – ONU – EUROP-organismi, Ed c...
12k – Dejuno irguba.
15 k – (segunvetere en salono o sur plajo) –

La revui – buletini – en pasinto, en prezento, en futuro – Exhorto ad artiklifo – Verk-edito – Korespondo inter la yuni Rusa e la yuni Angla...

17 K. Fakultativa promenadeto al warfi proxima.

Mardie 22a – 9,30 K. (en salono) – Docado – Qui povas docar? – Qui darfas lo? Quale lurar yunaro? – Afishi komika – Afisheti drola – Gayeso preferinda kam austereso – La kultur-domi.

12 K. – Dejunio irguba.

15 K. – Promenado al doki (navegi esperebla).

Merkurdie 23a – 9,30 K. – Vortaro – Unikigo dil vortaro – Quik krear nova vorti pri nova kozi – Ka ne oportuna inter-konsultar kun la cetera LI-ani? – Necesa autoritato dil balda DK. – Gramatiko – utileso konservar QUI (QUIN) – QUA (QUAN) – QUO (QUON).

Esas ya konsilinda preferar kurta frazi, ma linguo esas klara segun quante ol esas komprenebla mem per frazi longa.

12 K. Irguba dejunio.

15 K. Diversa questiono – Post-karti.

17 K. Promenadeto al dolmeno.

Jovdie 24a – 8 K. Ekurso – Plajo famoza di La Baule – Litoro rokoza di Batz – Pesko-portueto – plajeti – longa warfo di peninsuleto Le Croisic.

12,30 K. Kundejunio ibe;

15 K. Salino di Saille – Remparo e kirko gotika di Guerande – Promontoro Castelli di Piriac – Nova ponto plu kam 3 Kilometra super-pasanta l'estuario.

20 K. Kundineo en Select-Terminus – prolongebla.

Singlu esus benigna donar 30 FF kom kontributajo – Pre-danko. *Louis Pascau*

Postcheke-konto: 1 368 66 B – Centre de NANTES – LOUIS PASCAU

SANT NAZAIRE
-97-

SAINT-NAZAIRE

La situeso maxim bona dil urbo Saint-Nazaire, ye la estuaro dil fluvio Loire (pron.: luar), posibligis la developo dil konstrukto navala, ed igis ol divenar centro turismala ye la sudo di Bretonia.

En ca urbo, esas agreabla vivar e sejnarn. Ol ofras amuzivi ed okupesi multa: kelka ruinaji arkeologia, restaji keltia (dolmeni e menhiri), e de pasinto recenta, portuo-riprovizeyo por submara navi, peskeri plezuroze peskanta dum libera tempo, peskisti aucion-vendanti, plaji posibliganta balni kun sekureso tota. Lo maxim interesiva esos la navegi se fortuna igos oportune petrol-navi 250 000 - o 500 000 - tuna konstruktesar o reparesar ta-periode.

En la cirkumaji esas la misterioza regiono la *Grande Brière*, kelke stranja pro lua karaktero primitiva, lua mashi torfoza ed insuleti, lua «parko nacionala», rezerveyo di uceli, lua dometi kano-tekta, lua kanali ube glitas longa barki nigra. Esas anke la urbeto mez-epokala *Guerande*, e la ne-kustumata lando di Retz, aceblela per la marveloza ponto di Saint-Nazaire.

En la westo de Saint-Nazaire, kelke plu fore kam *La Baule* esas jolia vilaji blanka e la salo-lageti surnomizita ibe «Oeillets à sel». Plu precize, le «Oeillets à sel» esas, en la linguo regionala, la maxim mikra faki del divizuro progresive min profunda, ube suno vaporigas aquo, lasante salo sedimenteskar, ed ek qui ol ratesas aden monteti blanka. Vu vidos la sal-rekoltisti e la centi de piramidi blanka, cintiflanta sub la sun-radii, aparanta nete sur la monteti dil urbo *Guerande*.

Segun prospekto dil kontoro turismala di Santa-Nazer. Trad. da R. M.

HOTELI

La konfer-salono rezervesas, por la 20a, 21a, 22a, 23a di junio 1976, en hotelo «Select-Terminus» – 15, avenue République – La 24a konsakresos ad ekskurso.

Averto – Ca preci infra esas aktuala – balda plucheresko anuncesas, probable (ma ne ja certigeble) de 7% – La preci indikesas per franki franca (1 dollar = 4,5 FF).

Abreviuri – (omno komprenenda kom singla-chambra) L = 1 lito unpersona – L2 = 1 lito dupersona – 2L = du liti – T = tualetili – D = dushilo – B = balnuyo.

Select-Terminus – 15, av. République – Telefono: 70 05 40.
L2/T: 34,90 – L2/D: 43,60 – L2/B: 58,90 – L2/B/WC: 65,40 –
2L/T: 47 – 2L/B/WC: 70,80 – Dejuneto plusa: 6,50.

Le Bretagne – 5, av. République – Telefono: 70 03 75 –
L/T: 35 – L2/T: 40 – L2/D: 53,50 – L2/B: 60 – L2/B/WC: 75 –
Dejuneto: 6,50.

The Windsor – 53, av. République – Telefono: 22 15 42 –
2L/D: 48 – L2/D: 42 – Dejuneto: 7.

Bon Accueil – 39, rue Marceau – Telefono: 22 07 05 – L2/T:
37 – 2L/T: 48 – L2/B o D: 51 – L2/B o D/WC: 63 – Dejuneto:
6,50.

KAMPEYI

Prekalkulez plucheresko de 12 o 15% – Camping de l'Ève (ye 6 kilometri de Saint-Nazaire). Adulto: 2,70 – Puero: 1,30 – Tendo + vetur-plaso: 3 – Camping des Jaunais – (ye 8 kilometri de Saint-Nazaire). Adulto: 1,90 – Puero: 0,95 – Tendo-plaso: 1,20 – vetur-plaso: 1.

Voluntez quik informar me pri lo dezirata e person-nombro – Ti qui preferas direte traktar kun la hotelestri voluntez informar me sam-tempe.

Le Bretagne es konsilenda al samideani penanta pedacensar per eskalero.

Louis Pascau, 6, Av. République, 44600 Saint-Nazaire

VEHILI

L'amiki venonta voluntez ipse inquestar en sua landi, pri diaro e klokaro omnayare varianta ye junio.

Treni (Le Nantais – le Maine-Océan – ec...) – Plura treni omna-dia esas direta de Paris (staciano Montparnasse) a Le Croisic, tra Saint-Nazaire (veho-duro inter 3 ½ e 4 ½ hori).

Aviacili (de London) – Tri-foye semanope aviacilo de London a La Baule – (fakte, ol adsuleskas en Montoire, ye 8 kilometri ante Saint-Nazaire – autobuso e taxii kompletigas veho tra Saint-Nazaire).

Omnadie, eceptite saturday e sundie, aviacilo flugas de London a Nantes (ye 60 kilometri de Saint-Nazaire).

Navi ed Aerkrafti – Plura moyeni studiinda de Anglia.

Restas dezirar ad omna bon-venonti voyajo facil e fortuneza sejourno an oceano Atlantika, di qua la maro, precipue dum la dii equinoxala, esas min kalma kam la Mediteranea kantit da Paul Valery:

«La mer... la mer toujours recommencée...

Ho! récompense après une pensée

Qu'un long regard sur le calme des dieux!»

L. P.

STATUTALA ELEKTI

La elekti por la nova Direktanta Komitato di ULI eventis fine di 1975, segun statuto preskripti. La voti kontesis da du kontroleri, ge-siori Julien e Josephine Allen. Li anuncas ke la sequanta 12 membri elektesis:

AARONOV, Boris
ANTON, Günter
AP GAWAIN, Niklas
JACOB, Henry
LANG, Tom
LINDE, Kurt

MOUREAUX, Roger
NADAL, Joannes de
NEUSSNER, Alfred
RÖHNISCH, Hellmut
SVENSSON, Laila
WALSER, Marguerite

La Komitato nun aranjas la interna elekti por nominar prezidanto, vice-prezidanto, sekretario, vice-sekretario, kasero e sekretario por linguala questioni.

La nova Komitato elektesis por la periodo de la 1-ma di januaro 1976 til la 31-ma di decembro 1979.

Tom Lang

PRI NIA AKADEMIO

Me sugestas, ke la membri di ULI kune formacas nia AKADEMIO e ke la sekretario por linguala questioni aranjas la votado.

Hans Brismark, Honorprezidanto di ULI

ASPEKTO DIL PENSO JAPONA

(fino)

2. Relati homala che la Japoniani

La observado dil japona linguo duktis ni al fakto di la relati homala tre specala qui impregnas ca linguo. Ni ja vidis ke la termini *parolanto* ed *askoltero* konstitucas la quaza bazo ipsa sur olqua desvolvesas omna ago linguala. To vidigas relato specal-natura, inter la parolanto e l'askoltanto, konstitucante la «nukleo» ipsa dil komuneso dil Japoniani.

La famoza sociologistino japoniana *Chie Nakane* dicas en sua libro «Relato homala en la socio vertikala» (p. 20–24): «En la antropologio sociala ca principo fundamentala (strukturo sociala) serchesos ye la bazo dil relati inter individuo ed individuo, inter individuo e grupo de individui, inter grupo de individui e grupo de individui. Ca relati esas – ek la elementi konstitucanta socio (o kulturo) – ti qui minim riskas chanjesar, e lo pruvesas anke dal experienco. Ja multa antropologi socala demontras ca fakto per sua explori che diversa socii. Ni citez exemplo pri la socio japona: konstatesas ke la vivo-maniero dil Japoniani – vestizo, nutrivo, lojo – chanjesis depos l'epoko di Meiji, e li chanjesis sempre plu rapide precipue depos la fino dil milito maxim recenta; li tante chanjesis, e la modo occidentala introduktesis tante audacoze, ke la stranjeri vizitante Japonia esas durive astonigita. Ma malgre ca chanji kulturala videbla e palpebla, esas notizebla ke la konduto dil homi en socio e koram socio restas ne-chanjita funde. La konduto dil studianti relate lia profesori, dil filii relate lia patruli, o la konduto ceremoniala inter-homala, ya esas simpligita, la politeso-linguo esas negligita; sume, notizeblan esus ula chanji en la vivo sociala, precipue pos-milita; ma, mem che la yuni konsiderita kom esante la avan-gardo di ca chanji, exemple che la studenti kondestema, sempre mantenesas distingo inter la studenti dil klasi superiora ed iti dil klasi inferiora; aparas «chefi» en la laboreyi, anke en altra domeni; en irga grupo la relato «vertikala» ne cesas su-manifestar omna-latero. Ca relato homala, sempre nevidebla, ma maxim importoza pri la vivo individuala, konstitucas la parto esencala dil relati inter-homala, segun la antropologio sociala – la parto qua minime riskas chanjar.

La du termini qui «sub-tenas» la frazi japona ye la nivelu

dil parolanto e dil askoltanto konstitucas la parto maxim ne-
 variebla, maxim konstanta en la vivo komunesala dil Japoniani
 – quoniam ca parto apartenas ekskluzive, ne a la linguo, ma a la
 realeso dil relato homala. E ca relato: parolanto ed askoltanto,
 esas sempre ed *esencale* «inversigebla». Se la parolanto nomine-
 sas «me» e la askoltanto «tu», «me» esas anke «tu», relate la
 unesma «tu», divenita «me» sua-foye. La politeso-linguo esas
 posibla, principe, nur se ca inversigo inter «me» e «tu» aparas
 konstante. Altra-vorte en la politeso-linguo, la parolanto «me»
 sempre koncias sua situeso relate l'askoltanto qua esas per su
 «me»; ube «me» e «tu» quaze rolas en inversigo sen-cesa. En ca
 skemo di relato homala sencese en moviveso, «me» e «tu»
 ligesas en fluideso, en inter-ekskluzo, en komutado sencesa. Ca
 skemo, ca kombinuro dil du termini, unajo fundamentala dil
 komuneso, same kam dil japona linguo, me nomizas ol «kombi-
 nuro binara». Quale la permano dil politeso-linguo pravas lo,
 ca kombinuro esas en inklineso, t. e. ol esas ne-horizontala.
 Ye limito ol povas divenar «vertikala». E ca kombinuro o ca
 relato konstitucesas inter la du individui. Grupo o komuneso
 esas sempre analizebla til ca relato ultima. Exemple, la fideleso
 al Imperiestro, la arketipo dil vertui dil Japoniani, esas nulo
 altra kam la fideleso al Imperiestro di singlu ek lua submisiti.
 Inverse, la afeciono dil Imperiestro direktesas, principe, a
 singlu ek sua submisiti. La organizo dil etiko japona esas
 debanta, pri sua parto maxim granda, a la nomizaro (nomen-
 klaturato) dil vertui importacita de Chinia, precipue ad olta dil
 vertui di Confucius (K'ung Fu Tzu). Ma quoniam ca relato
 binara ne existas en Chinia, la du etiki japona e china havas
 signifiki tote diferanta. La kombinuro binara, en Japonia,
 tendencas formar relato intima, ofte tote klozita, de olqua
 ekskluzesas irga elemento stranjera. To omna qua relatas la
 triesma persono, esas ekskluzita ek ca intimeso inter personi,
 parolanto ed askoltanto. Ca intimeso kreskas pri intenseso
 segun quante la fluideso supre dicita dil du termini divenas plu
 libera e plu rapida. La expresuro «unionar la kordii» o «la
 kordii unisona» nomizas ca intimeso. Ma ca intimeso ne esas ula
 kunfuzo intima dil du individui. La distingo existas e devas
 mantenesar; ca distingo venas de la hierarkio komunesala
existentanta. E ca distingo nule efektigas enemikeso o luktado;
 kontree ol kondicionas ca intimeso o ca uniono quan me aludis.
 Do la du elementi di la kombinuro devas mantenesar en sua

stando hierarkiala e sociala respektiva. Esas per kultivar la vertuo propra a sua stando hierarkiala, ke singlu profundigas su en sua kombinuero kun l'altru, per substitucar «me» e «tu» ed inverse. Tale, en la distingo ipsa, establisesas komuneso, partigo kun l'altra. L'una e l'altra, kultivanta respektive sua propra vertuo, partoprenas la sama experimento, qua definas, kom tala, la du elementi. Normale, la experimento definas individuo en sua individualeso ipsa. Ma hike, ol definas du elementi, du individui, kun standi sociala interdiferanta, o plu exakte: la experimento *definas ula individuo* en sua individualeso-partigo kun altra individuo. Ma, sen evitar repetadi, ni dicez itere, ke ca partigo tote ne esas kun-laborado di du individui kom egali, altra-dice «horizontale», ma mantenante la difero di lia respektiva standi sociala. Fine ca stando ekiras de la sama radiko kam la absenteso dil propoziciono en la japona linguo.

Kelka vorti pri «Giri» e «Ninjo». La kombino di du elementi e la «inklineso» dil relato, igas atraktar ed unionar («polarigas») la relati ad «Giri» e «Ninjo», t. e. ad devi (o debi) ed a sentimentu naturala. Le unesma esas, anke oli, plu sentimental kam legala; e lo tante plu, ke li esas la kontreparto dil afecioni ricevita. E la debi divenas permananta, relate afeciono o bon-faco un-foye ricevita. Ca-kaze la afecioni dil «superiori» ne esas quik «Ninjo», li nomesas preferinde «ON AI» = la afecioni respektinda. «Ninjo» esas, plu exakte, sentimento naturala qua pozas obstaklo kontre la realigo dil devi (o debi) che la inferiori. La teatraĵi da Chikamatsu (1653–1724) deskriptas ca lukto, qua aparas che individuo su-partiganta en debi ad ulu de qua lu recevis la afecioni, ed en sentimento qua impedas o nihiligas la realigo di ca debi morala, pro sua propra afecioni ad altra persono. La temo: konflikto inter «Giri» e «Ninjo» esas la temo eterna preferita da la literaturo populala japona, sub sua omna formi moderna e klasika: teatro, romano, rakonti *chevalierala, rakonti burleska, ec. La desvolvado di ca konflikto situesas en la konciencodomeno, ube ca dramato sempre traktesas ye skalo individuala, e mem kande la grupo intervenas, la konflikto individuala aparas klare sur dopa-plano komunesala, ed atraktas l'atenco dil spektari o dil askoltanti. E to omna aquireskas nuanci plu subjektala kam objektala. Per to demonstresas la tendenco generala en Japonia, dil fakto sociala qua esas klare «polarigita» ad sentemeso individuala. Nam lo individuala aparas

kom plu direkta e plu konkreta a la koncio dil Japoniani, kontre ke lo sociala divenas pasable abstraktita e fora. La karaktero trupatra (pri qua ofte parolesas), dil mentaleso dil Japoniani, esas nur asemblo dil multeso dil kazi individuala, qui omni reflektas la sama hierarkio dil socio japona; ca asemblo tote ne grantas a singlu ula *koncjo sociala*. Ca punto sempre restas studienda plu profunde. E to signifikas ke lo sociala ipsa esas komprenebla da la Japoniani nur tra skemi individuala. La karakterizivi dil relato homala en Japonia esas do: «Binareso», «Komuneso» (partigo) ed «Inklineso» (vertikaleso). Ca karakterizivi dil relato sociala projektas su sur la relati dil Japoniani kun naturo e la objekti qui esas en lua sino.

3. Religio dil Japoniani. Shinto

Kande parolesas, generale, pri la religio dil Japoniani, «*Shinto*» (Voyo dil dei) konstitucas la bazo ipsa di omna reflektio. Ma la nomizo «*Shinto*» evas de tempo relative recenta. En tempo anciena, la termino uzata esis «*Kami no Michi*» (Voyo dil Dei). La termino «*Kannagara no Michi*» (la Voyo segun la Dei) esas tamen ne tre anciena. Ma ca vorto-problemo importas poke, quoniam ca termini signifikas, sume, lo sama. Ol esas la religio naturala dil Japoniani, depos tempo ne-memorebla, ante la arivo dil cetera granda religii, tala Buddhismo e Kristanismo o la granda sistemi etikala, quala Konfucianismo (K'ung-tzu-ismo), tao-ismo, ec.

Shinto esas ne-separebla del popolo japona depos la tempi maxim anciena. Segun W. G. Aston, ol esas «la realeso ipsa dil popolo japona». Ol konstitucas, ul-maniere, la esenco e la signifiko vera di omna ago e reakto en la konduto dil Japoniani. En la reflektio-domeno, ol uzesas kom guid-filo en ula serchi, mem pri temi kelka-foye tre diferanta de la religio. Vere, Shinto konstitucis e konstitucas elemento permananta e ne-varianta esencala dum la historio dil popolo japona, elemento permananta e ne-varianta qua ne cedis sua plaso fundamentala ad irgo qua venis de exter-landi, e tota kontree revelesis kom tre robusta, per durar asimilar omna elemento semblante heterogena a sua genio. La historio dil civilizuro japona esas quaze historio de similigo o de japonigo dil adporti stranjera: religii, Buddhismo e Konfucianismo til la epoko di le *Tokugawa* (inkluzita), Kristanismo (historio nun-tempala), institucuri kontinentala, sistemi di legari china ye yarcento sepesma, sistemi di guvernierio depos la ero Meiji, studio di ula arti/cienci: arto, pikto,

skulpto, arkitekturo, ec. En la serchi pri la Penso japona, klarigar la senco dil Shinto importas prime. La kombinuro binara, pri qua ni ja parolis okazione la linguo e la komuneso japona, esas, anke hike, fundamentala, revelanta lia expresuro esencala en Shinto.

Komence, oportas remarkar ca fakto esencala: ca religio nacionala dil Japoniani, o se on preferas, ca religiozeso dil Japoniani omna-tempa, qua esas Shinto, tote ne esas cherpita de civilizuri stranjera, nome del civilizuro china, olqua fakte preponderas en la omna domeni dil kulturo japona, qua esas quaze ne-konceptebla, same kam Shinto ipsa, en sua formi historiala, sen ca kontributajo china.

La historio di Chinia, segun texto tre anciena – «Che Tsi» da Su ma Tsien (naskita ye yaro 145 ante Jesu-Kristo), exemple – komencas, mem en sua parti «mitala», per naraci (o legendi) dil imperiestri «civilizema», konseque ca karaktero fundamentale «homala». Hike jacas, unesme, ula opozo dil naturo ad lo «homala», ye la senco maxim ampla dil vorto. Anke de to: refuzo volita di to quo esas «super-homa», pri qua K'ung tzu (Konfucius) furnisis expresuro tre karakteriziva e bone konocata. La «historio» di Japonia debutas, kontree, per rakonto «kosmogoniala» kun restriktio, komprenende, dil interpretati quan on darfus propozar. En ca «koncepto» kosmogoniala, homo e naturo situesas en kombinuro fundamentale ne-separebla, en inklineso «originala». La inklineso di ca kombinuro posibligas obtenar fine rezultajo, per duktar a sercho dil strukturo lingustikala e dil strukturo sociala.

Shinto nuntempa institucesis vere depos nur relative poka tempo. Funde, Shinto, ante esar institucita, konfundesis preske tote kun la vivo dil Japoniani generale.

Neutilan esas – kom regulo generala – serchadar pri l'esenco dil Shinto, partante de lua formo religiala konstitucita. Me parolis pri asimilo e Japonigo dil adporti stranjera, ma, anke posiblan esas parolar pri Chinigo, Indigo od Europigo dil elementi aborijena o japona, adminime ne-durante. Quale dicis Tsuda Sôkichi (historiisto e sociologiisto famoza mortinta recente): «Shinto esis tante alterita en la defnuri aplikita a lu, sub l'influo di Buddhismo, di Konfucianismo (K'ung-tzu-ismo) e di Taoismo ke lua imajo vera divenis preske ne-rikonocebla. Lu dicas specale «Funde, la eroro venis de la fakto ke on volis pruvar ke Shinto esas sistemo de pensi religioza, qua, por dicar verajo, ne existis» (La Penso China e Japonia, p. 63).

Ni opinionas ke la nura posibleso klarigar la naturo di Shinto esas: ne serchar ol en la teorio o la teologio dil Shinto, nek en interpreti politikala tendencoza di dokumenti anciena, quale la Kojiki o la Norito, ma pos separesar de ca elementi palpebla, rekursar ad analizi strukturala di la vivo (komunesala) e di la linguo dil Japoniani, e pose verifikar ca strukturo per la doniti – cetere pasable skarsa e dispersita – di Shinto.

Konkluzo

Me komencis preparar ca konfero sub la titulo «Aspekto dil Penso japona» por parolar pri parto dil penso japona. Ma segun quante me avancis, me deskovris ke, en ca temo omno interdependas e ke neposiblan esas, parolar pri un parto dil penso japona, ecepte se la askolteri ja savas altra elementi. Fine me rikomencis la redakto, e lo esis ca-foye, decenso gradopa ad strato fundamentala dil penso japona. Ma to ne impedis ke me ne sucesis parolar blokale pri ol e me devis lasar ankore multa kozi ne-expresita. Pro ca motivo me konservis la titulo iniciala. Yes, to esas un aspekto, ma aspekto fundamentala, mea opinione, ne perfekte videskita, dil penso japona. Me probis klarigar la difero radikala dil penso japona, kompare altra penso-manieri, precipue olta dil penso occidentala, quankam me traktis ca temo tre kurte e tro rezume. Samtempe, oportas ne tro exajerar ca difero, nam equivalenti dil strukturo linguistikala, dil strukturo sociala e dil religio dil popolo japona ne esas absolute ne-trovebla che civilizuri altra-forma. Oli esas trovebla en altra civilizuri, sub altra kombinuri ed en kunteksti diferanta. Lore, to quon oportas, esas l'interkompreno dil civilizuri diferanta; e lo postulas de singlu pacienteso e perseveremeso grandega. Pri me, me devas ankore pregar ke vi voluntez indulgar la arideso di ca konfero, e me dankas pro via pacienteso.

NB. Pasable multa peci di ca konfero, precipue en olua lasta parto, esas ekstraktita ek mea kurso pri la penso japona, che l'INLCO (Instituto nacionala dil lingui e civilizuri orientala).

Masahiro Kawada

Trad. ad Ido da Roger Moureaux

Komprenar omno igas tre indulgema, e sentar profunde inspiras benigneso granda.

Siorino de Staël

FAKTI PRI LA FUMADO

Depos longe esas konocata, ke fumar esas dessalubra. La nikotino kontenanta en la fumuro di la tabako esas veneno maxim forta, quon on konocas. Ja 50 mg efikas mortigiva, injektata a nefumero. Intensa fumero povas absorbar omnadie plu kam la dozo mortigiva; quik konstatebla simptomi di venenizo nur pro to ne aparas, pro ke l'absorbo dividesas a multa singla dozi trans la tota dio. — Ulte to la fumuro di la tabako kontenas ankore multa plusa veneni, ex. adminime 17 karcinomifiva substanci.

Nova esas la ciencala savo pri la kompleta mezuro di la sanesala nocuri di la fumado.

Ka vu ja savis?

Fumar esas la maxim ofta singla kauzo di morto. Fumeri multe plu frue mortas kam nefumeri pro karcinomo di la pulmono, infarkto kordiala, kronika bronkito, flatuo di la pulmono, karcinomo di la labii, dil kavo bokala, dil faringo, di la laringo, dil ezofago, dil pankreato, dil reni e dil veziko, pro ulcero di la stomako e dil duodenumo, pro cerebrala apoplexio ed altra morbi dil vaskuli.

Adminime 50 000 habitanti di West-Germania mortas omnayare ante normala tempo, nur pro ke li fumas. Mortas en l'evogrupu inter 35 e 59 yari la duopla quanto di fumeri kam di nefumeri. Intensa fumero plukurtigas sua vivo meze pri plu kam 8 yari.

Fumeri mortas tante plu frue, kam li fumeskis plu frue; kam plu ofte li fumas, kam plu multe li fumas «pulmone».

Pro to fumar esas suocido akonte.

Fumeri esas plu ofte malada kam nefumeri. Inter l'evo di 17 til 64 yari esas fumeruli 46% plu ofte enlite malada, fumerini ye 18%, kompare a nefumanta grupo di sama evo. Fumar pro to tandem ne esas juo, ma diminuto di vivo-joyo —, «sen saneso, omno esas nulo». Fumar esas ecese l'aero-desnetigo maxim grava, mezurite ye la kazi di maladesi e morti. Certe anke vu esas por la protekto dil ambiente. Pro to vu pensez a to: Un cm^3 di fumuro di sigareto kontenas cirkume la 10 000 — opla di sordidajeti, same kam l'aeroquanto ye laboreyi dil industrio o ye kruceyi dil urbegi kun extrema aerodespureso. Ica gudro-parteti ultree esas preponderante «pulmono-iritiva», dum ke la plu kruda polvoparteti di altra aero-desnetesi kustumale ja filtresas da la nazo. La maxim granda parto di la venenoza substanci di la fumuro sigaretala ultree ne absorbesas dal fumero ipsa, ma desnetigas l'aero cirkondanta. Precipue en saloni interna, ol molestas e danjerizas per to anke la ne-fumeri (pasiva fumeri). Protekto dil ambiente komencez pro to en saloni klozita, ube sejornas la maxim multa homi dum la maxim granda parto di la dio.

Qua afirmas la protekto dil ambiente, ta ne fumas pro to koram infanti ed same anke ne ye prezenteso di adulta nefumeri sen lia permiso expresita.

Nefumar esas aktiva protekto dil ambiente — por su ipsa e por altri. Omno, ma anke vere omno, parolas kontre la fumado ye plu preciza regardo:

Vu ruinigas vua propra saneso e per to destruktas la fundamento di vivo-joyo e vivo-feliceso por vu e vua familio. La maxim multi remarkas erste kande esas tro tarda.

Vu molestas vua nefumanta kunhomi ed endanjerigas anke lia saneso. Vu donas mala exemplo a vua infanti ed ad altri. E por to omno, vu mem ankore spensas multa pekunio! Quante plu bone on povus utiligar ol!

Segun folio di la: Ärztlicher Arbeitskreis Rauchen und Gesundheit e. V. D-68 Mannheim. Tradukita da Alfred Neussner

REVUI

Idées pour tous No 148/150, lesma trimestro 1976. Artikli ne-editita, ekstraktaji de verki e revui, pri la temi sequanta: Tolero ed ekunemismo – Kristanismo – Dekado dil demokratio – Libereso – Fashismo – Nacional-socialismo – Ago e reaktio politikala – Biomagnetismo – Intuico – Sporto – Energio-problemi – Morto-puniso – Fabrikarii nukleara – Salarii dil homini – Garden-kultivado biologio-konforma – Agrumi (citroni, oranji, mandarini...) – Homo – Eliminado (dil «kunlaboremi» kun enemiko okupera) ye 1944 – Grafologio – La faraono dil Exodo – La herezio di Manès – Lo naturala e lo sintezala – Komuneso Europala – Panifado per farino-pasto fermentacita. (E. leaven, F. levain, D. Sauerteig; ne: E. baking powder, F. levure, D. Hefe, Bärme) – Poluto dil fluvii – Naturismo – Darfar informesar – La jurnalno libera – Ne-violenteso – La destino dil kulturi – La veninizo dil fluvio Rheno – Judiciado – Astrologio – Prevido dil sismi (ter-tremi) e konsekvantaji sociala – Equilibro ekologia – Individualismo – Han Ryner (filozofo) – Ludo – Docado grado supera en Francia – La skoli mutuala – Algi nutritiva – Sexualismo – Kolonialismo en Vietnam – Arkeologio – La kredo di Rudolf Steiner ec.

Specimeno obtenebla po un o du respondo-kuponi internaciona, o postmarki franca (mencionez: de Progreso). *Idées pour tous*, 33, rue Auguste Bosc, F-30000 Nîmes.

Ido-letro 3/1975: Ido-konfero en Thun. Mesajo de E. Philippe. Quale propagar Ido. Revui ricevita.

L'Idisto katolika No 286: Kroniko idala. Admirinda exemplo di kunlaboro internaciona. Ido-konfero en 1976. (Nur mikra parto dil idisti qui ricevvis P. K. sendis la abon-preco, e ca revuo riskas havar desfacilaji pekuniala, tante pluse ke nia devota sdno Michel Bouts ne plu povas durar editar ol pro grava perturbo familiala.)

S. I. B. decembro 1975: Bondeziri al lekteri. Moyeno simpla por Ido-propagado. Poemo pri l'Ido-renkontro en Thun. Ido-konfero 1976 en St-Nazaire.

En l'altra landi on povas sendar la pagi (til la 30a aprilo maxim tarde) ad un del supra adresi o direte al kasero interima dil ULI: Fr. 15.—.

Siorino Marguerite Walser-Winker, Albisriederstr. 311, 8047 Zürich (Suisia).

Postcheko-konto: 80 - 18798 Uniono por la Linguo Internaciona (ULI), Zürich.

Banko-konto: Schweiz. Bankverein, Stadtfiliale Albisriederplatz, 8040 Zürich.
Postcheko-konto 80 - 206 Zürich.

**UNIONO POR LA LINGUO INTERNACIONA
(IDO = ESPERANTO REFORMITA)**

Membri dil Direktanta Komitato

Prezidanto provizora: Henry Jacob (Anglia)
Vice-prezidanto: Kurt Linde (Germania)
Sekretario administranta: vakanta
Vice-sekretario: Tom Lang (Anglia)
Kasero: Marguerite Walser (Suisia)
Sekretario por
linguala questioni:

Membri:

Boris Aaronov (USSR), Günter Anton (DDR), Niklas Ap Gawain (Anglia), Henry Jacob (Anglia), Tom Lang (Anglia), Kurt Linde (Germania), Roger Moureaux (Francia), Joannes de Nadal (Hispania), Alfred Neussner (Germania), Hellmut Röhnisch (Suedia), Laila Svensson (Suedia), Marguerite Walser (Suedia).

La direktanta Komitato rielektesos dum la yaro 1980

PROGRESO aparas quarfoye en la yaro, e tote en Ido. Artikli, tradukuri e movadal informi sendesez al redakteri Roger e Georges Moureaux, profesori, 39, Saint-Julien-sur-Suran, Jura (Francia). La manuskripti esez mashin-skribita, kun linei kelke eskartita e kun marjino suficanta. Administrero di Progreso: Andreas Juste (Belgia). Progreso imprimesas dal imprimerio Kleiner, Monbijoustrasse 121, 3007 Bern.

LIBRI E BROSHURI

La editerio dil ULI e la landal reprezenteri di Progreso (videz la adresi en la 2a kovril-pagino) es pronta mediacar e livrar al Idisti ed Ido-lernanti omna Ido-libri existanta. On sendez la komendo e la pago ad un dil indikita adresi e la komendita verki expediesos de ULI o de Ido-Kontoro adherinta la Ido-Librala-Servo. Katalogo de libri es havebla gratuite.

Omna libri vendesas favore la centrala kaso dil Uniono por la LI. La sendokusti inkluzesas en la preco. Por obtenar la preco en landala pekunio, voluntez multiplikar la pekunio-quanto obtenita en suisa franki per la sequanta kambio-valoro: angla sh. 1.65; belga fr. 12.—; dana kr. 1.50; franca fr. 1.13; hispana pes. 12.—; italiana lire 135.—; germana Mk. —.90; sueda kr. 1.20; USA-dolaro —.25; nederlandana fl. —.83.

Por recevar Ido-verki voluntez demandar nia **KATALOGO DE LIBRI** en e pri Linguo internaciona, havebla che **LIBRERIO**: Sno Cl. Kreis-Schneeberger, 57, Avenue de Champel, CH - 1206 Genève.